

Olli Rosenqvist

Selvitys matkailusektorin tilasta ja kehittämistarpeista Keski-Pohjanmaan liiton jäsenkunnissa

Jyväskylän yliopisto
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Kokkola 2020

Copyright © 2020, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto & Olli Rosenqvist

Kannen kuva: Mari Keiski, Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK, Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II -hanke

Pysyvä linkki tähän julkaisuun: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8141-9>

ISBN 978-951-39-8141-9

URN:ISBN:978-951-39-8141-9

Esipuhe

Keski-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman, maakuntaohjelman, maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman ja vetovoimastrategian mukaan matkailu nähdään keskeisenä maakunnan kilpailukyvyyn sekä veto- ja pitovoiman osatekijänä (ks. Keski-Pohjanmaan liitto 2015: 19; 2017: 20, 30, 35; 2019: 13, 16, 18, 25.). Erityisesti maakunnassa keskeinen luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen tarjoaa rinnallaan hyviä mahdollisuuksia matkailupalvelujen kehittämiseen. Maakuntaohjelman tavoitteisiin kuuluu osaamisen kehittäminen luonnonvarojen kestävä hyödyntämisen alalla. Myös kulttuuriympäristön arvioidaan tarjoavan mahdollisuuksia maakunnan kilpailukyvyyn ja erityisesti matkailun ja erilaisten hyvinvointiin, liikuntaan ja kulttuuriin liittyvien palvelujen kehittämiseen. Maakunnan kilpailukyvyyn kehittämisessä painotetaan elinkeinojen kehittämistä ja työllisyyden edistämistä myös matkailualalla. Keväällä 2020 Keski-Pohjanmaan liitto ryhtyi koordinoimaan maakunnallisen matkailustrategian valmistelua suunnittelija Johannes Aallon johdolla.

Maakunnallisen matkailustrategian valmistelun tueksi Keski-Pohjanmaan liitto julkisti 15.11.2019 haettavaksi Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) -rahoitusta matkailuteemaan. Tiukalla aikataululla toteutetussa haussa (hakemusten deadline 12.12.2020 ja hankkeen toteutus aikavälillä 1.1.–30.4.2020) tarjottavalta hankkeelta toivottiin Keski-Pohjanmaan liiton täys- ja osajäsenkuntia koskevaa kunnittaista selvitystä matkailusektorin tilasta ja kehittämistarpeista sekä vähintään yhtä kokeilua matkailualan toimijoiden kanssa. Keski-Pohjanmaan liitto päätti 20.12.2019 myöntää 34 652 € suuruisen AIKO-rahoituksen Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen Matkailusektori ja alueellisen yhteisöoppimisen kokeilut (MAYKO) -hankkeelle. Liiton rahoitusosuus hankkeesta oli 70 prosenttia. Tämän lisäksi kuntarahoitusta saatiin Kokkolan kaupungilta 8 618 €, Kaustisen seutukunnalta 2 252 €, Kannuksen kaupungilta 995 € ja Perhon kunnalta 511 €. Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen omarahoitusosuus oli 2 475 €. Yliopistokeskuksessa MAYKO-hankkeessa työskentelivät yliopistotutkija Olli Rosenqvist, suunnittelija Mari Harald ja hankesihteeri Tarja Louhivuori. Hanke valmisteltiin tiiviissä yhteistyössä Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEKin Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II -hankkeen ja sen projektipäällikön, Mari Keiskin, kanssa. Keski-Pohjanmaan liitossa hankkeen yhteishenkilöinä ja valvojina toimivat kehittämisspäällikkö Teemu Räihä ja suunnittelija Johannes Aalto.

Tämä julkaisu on MAYKO-hankkeen tuotos, jossa selvitetään matkailusektorin tilaa ja kehittämistarpeita Halsualla, Kannuksessa, Kaustisella, Kinnulassa, Kokkolassa, Kruunupyysä, Lestijärvellä, Perhossa, Reisjärvellä, Toholammilla ja Vetelissä. Kinnula, Kruunupyy ja Reisjärvi ovat Keski-Pohjanmaan osajäseniä, kun taas muut mainitut kunnat ovat liiton täysjäseniä. Hanketta valmisteltaessa ja selvitystä toteuttamaan ryhdyttäessä todettiin, että Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -

hankkeessa oli jo tehty Keski-Pohjanmaan liiton täys- ja osajäsenkuntia koskeva selvitys matkailuyrityksistä ja niiden kehittämistarpeista. Näin ollen MAYKO-hankkeen tehtäväksi jäi Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa tehdyn ja muiden aiempien, alueellisesti suppeampien selvitysten jäsentäminen helposti saatavissa olevaksi ja helposti ymmärrettäväksi matkailusektorin kuvaukseksi sekä tarvittavien lisäselvitysten tekeminen kokonaiskuvan luomiseksi. MAYKO-hanketta suunniteltaessa allekirjoittanut oli sähköpostitse yhteydessä Kinnulan, Kruunupyyn ja Reisjärven kunnanjohtajiin – tiedustellakseen heidän kiinnostustaan kyseistä hakua ja mahdollista tulevaa hanketta kohtaan. Kiinnostusta näiltä tahoilta ei ilmaantunut, joten matkailuyhteistyö täys- ja osajäsenkuntien välillä näyttää olevan kunnissa toimivien matkailuyritysten varassa. Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa tällaista matkailuyritysten välistä yhteistyötä on viritelty. Tässä raportissa tarkastellaan matkailusektorin tilaa ja kehittämistarpeita Kinnulassa, Kruunupyssä ja Reisjärvellä siltä osin kuin niillä on yhtymäkohtia täysjäsenkuntien yhteisiin kehittämispyrkimyksiin.

Kokkolassa 27.4.2020

Olli Rosenqvist

Sisältö

Esipuhe	3
Sisältö	5
1 Matkailusektorin kehittäminen Keski-Pohjanmaalla	6
1.1 Kehittämisen kansallisia ja maakunnallisia lähtökohtia	6
1.2 Kohti maakunnallista matkailusektorin kehittämistä.....	7
1.3 Keski-Pohjanmaan matkailuyrityksistä.....	8
1.4 Yhteistyöllä eteenpäin.....	10
2 Matkailusektorin tila ja kehittämistarpeet Keski-Pohjanmaan liiton jäsenkunnissa	12
2.1 Halsua	12
2.2 Kannus	13
2.3 Kaustinen.....	14
2.4 Kinnula.....	15
2.5 Kokkola	16
2.6 Kruunupyö	21
2.7 Lestijärvi	22
2.8 Perho	23
2.9 Reisjärvi	25
2.10 Toholampi.....	25
2.11 Veteli	26
3 Johtopäätökset.....	28
3.1 Matkailu liiketaloudellisena toimintana.....	28
3.2 Keski-Pohjanmaan matkailuvyöhykkeet.....	29
3.3 Matkailu aluekehittämisen laboratoriona Keski-Pohjanmaalla	31
Lähteet.....	33

1 Matkailusektorin kehittäminen Keski-Pohjanmaalla

1.1 Kehittämisen kansallisia ja maakunnallisia lähtökohtia

Suomessa matkailualan strategisessa kehittämisessä korostetaan esimerkiksi seuraavanlaisia kehittämisen teemoja: matkailuyritysten kasvupotentiaali, alueellinen ja alueiden välinen (ml. kansainvälinen) yhteistyö ja kumppanuus, toimintakulttuuri, johtajuus kompleksisessa yhteiskunnassa (luottamus, innostus, oppiminen, arvostus), tiedolla johtaminen, tuotekehitys, digitalisaatio, myynnin ja markkinoinnin organisointi, osaavan työvoiman saatavuus, vastuullisuus, saavutettavuus, esteettömyys, laatu ja turvallisuus. (Ks. esim. Työ- ja elinkeinoministeriö 2019a, 2019b; Lapin liitto 2019.)

Matkailun kehittämistä on Keski-Pohjanmaalla viety ja viedään eteenpäin sekä alhaalta ylöspäin -periaatteen että ylhäältä alaspäin -periaatteen mukaisista lähtökohdista. Yksinkertaistaen ilmaistuna ensin mainittu tarkoittaa käytännön toimijoiden tasolta lähtevää hanketoimintaa ja viimeksi mainittu asiantuntijaorganisaatiolähtöistä hanketoimintaa. Esimerkkejä alhaalta ylöspäin -periaatteen mukaisesti painottuneista matkailuhankkeista ovat Via Keski-Pohjanmaa ja Pohjoinen Keski-Suomi -esiselvitys (Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta 2015, Kauppinen & Hänninen 2016), Kokkolan saaristomatkailuselvitys (Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK 2016, Keiski 2017), Luonnossa on mahdollisuuksia (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu 2017), Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa (Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK 2017), Retkeilyreitit: Peuran polku (Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta 2019a, Retkeilyreitit: Lestijokilaakson yläjuoksu (Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta 2019b) ja Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II (Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK 2019). Ylhäältä alaspäin -periaatteen mukaisesti painottuneista hankkeista esimerkkejä ovat Paikkatie-topalvelu: vaihtoehtomatkailua, pyhiinvaellusta ja paikallista kulttuuria (Kokkolan yliopistokeskus Chydenius 2011) ja Paikallista kulttuuriperintöä hyödyntävien matkailukonseptien kehittäminen Genius Loci -sivuston tuella (PaikuGL) (Kokkolan yliopistokeskus Chydenius 2016).

MAYKO-hanke, jonka tuotoksiin tämä raportti kuuluu, täydentää aiempia Keski-Pohjanmaalla toteutettuja matkailuhankkeita siinä mielessä, että sen lähtökohtana on matkailualan alueellisen ekosysteemin kehittäminen. Ekosysteemissä tarvitaan monenlaisia toimijoita. Hanke lähtee ajatuksesta, jonka mukaan matkailun kehittämisessä tarvitaan alhaalta ylöspäin -periaatteen mukaisen käytännöllisen ja ylhäältä alaspäin -periaatteen mukaisen analyyttisen ajattelun törmäyttämistä eli saattamista vuoropuheluun. Aito vuoropuhelu johtaa kaikilla tahoilla oppimiseen, jota kutsutaan hankkeessa alueelliseksi yhteisoppimiseksi. Hanke vahvistaa omalta osaltaan matkailualan tutkimusta, osaamista ja innovaatiotoimintaa maakunnassa. Alueellisen yhteisoppimisen kautta alueellista

yhteisosaamista voidaan nostaa uudelle tasolle niin, että alue voi jatkossa entistä laajemmin ja tehokkaammin osallistua matkailualan kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

1.2 Kohti maakunnallista matkailusektorin kehittämistä

Tammikuussa 2020 Keski-Pohjanmaan liitto käynnisti maakunnallisen matkailustrategiatyön valmistelun. Strategian valmistelun avaustilaisuudessa 29.1.2010 monien toimijoiden mielestä maakunnallisen matkailustrategian yhtenä päätukijalkana on yhteistyön tukeminen. Maakunnan temaattisten matkailukärkien koettiin rakentuvan alueen kulttuuriperinnön ja luontomatkailun varaan. (Keski-Pohjanmaan liitto 2020.)

MAYKO-hankkeessa tukeuduttiin Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa muotoutuneeseen maakunnalliseen visioon matkailun kehittämisestä. Tämän vision ytimenä on painottuminen matkailun kehittämisessä luontomatkailuun. Tavoitteena on tarjota monipuolisia matkailupalveluja maakunnan laajuisesti (mereltä erämaahan ja erämaasta merelle). Kulttuuripalvelut täydentävät luontomatkailupalveluja matkailijoita kiinnostaviksi kokonaisuuksiksi. Keskeisiä kehittämis-kohteita matkailusektorilla ovat esimerkiksi asiakaslähtöisyys, yritysten verkostoituminen, markkinointi, tuotekehitys, digitalisaatio, johtaminen, kansainvälistyminen ja kestävä kehittäminen.

Kansainvälisen matkailun näkökulmasta luontomatkailun painottaminen on perusteltua. Voidaan ajatella, että ulkomaisia matkailijoita Suomeen ja Keski-Pohjanmaalle vetävät enemmän luonto, harva asutus ja hiljaisuus kuin maamme väestöhentymät ja kulttuuri. Kotimaisten matkailijoiden näkökulmasta luonnon ja kulttuurin painoarvot vetovoimatekijöinä ovat enemmän tasapainossa kuin mitä ne ovat ulkomaisten matkailijoiden tapauksessa. Jos ja kun halutaan kehittää matkailusektoria aluetalouden kilpailukykyisenä kasvualana eikä pelkästään alueellisen pitovoiman osatekijänä, on syytä ottaa alan kehittämiseen kansainvälinen näkökulma. Laadukkaat kansainvälisille matkailijoille suunnatut matkailupalvelut ovat myös alueen asukkaiden ja kansallisten matkailijoiden käytettävissä, jolloin ne samalla täydentävät olemassa olevia alueellisia veto- ja pitovoimatekijöitä.

Kansainvälisyys on ollut alusta lähtien keskeisenä lähtökohtana myös Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeissa. Mari Keiskin mukaan hankkeen ensimmäisessä vaiheessa kartoitettiin kaikki Keski-Pohjanmaan luontoreitistöt ja -kohteet sekä matkailupalvelut. Reitistöt ja -kohteet kuljettiin GPS-paikannuslaitteen kanssa läpi, valokuvattiin, arvioitiin ja kunnossa olevat reitit syötettiin Outdooractive.com -luonto- ja liikuntamatkailuportaaliin (www.outdooractive.com/fi). Portaali tarjoaa tietoa luontokohteista ja -reiteistä, ja se on alallaan Keski-Euroopan suurin. Reittien ja

matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa portaaliin syötettiin vaeltamiseen, melontaan, pyöräilyyn, kulttuuriin ynnä muuhun liittyviä reittejä yhteensä 56 kappaletta ja kohteita, kuten yrityksiä, laavuja, museoita ja niin edelleen, reilusti yli 300 kappaletta. Tämän ansiosta Keski-Pohjanmaan kansainvälinen näkyvyys matkailualueena on parantunut huomattavasti. Keiskin mukaan maakunnan reitistöt ja kohteet oli vuoden 2020 alussa nähty Outdooractive.com:ssa yli 1,5 miljoonaa kertaa. (Keiski 2020.)

Vaikka ajankohtaisella koronavirus COVID-19 -pandemialla on ainakin lyhyellä mutta ehkä myös keskipitkällä aikavälillä supistavaa vaikutusta kansainväliseen matkailuun, ennen pandemiaa käynnistetty MAYKO-hanke vietiin loppuun asti luottaen siihen ajatukseen, että pitkällä aikavälillä ihmisten kiinnostus vieraita alueita kohtaan ei tule katoamaan. Pandemia saattaa jopa herätellä ihmisiä entistä enemmän arvostamaan kestäväää, vastuullista ja turvallista matkailua. Toteutuessaan tällainen ilmapiiri tarjoaa kilpailuetua ja kasvumahdollisuuksia suomalaisille ja keskipohjalaisille matkailuyrityksille, sillä Suomella on hyvä maine kestävästi kehitettävänä ja turvallisena maana.

Keski-Pohjanmaan liiton käynnistämässä maakunnallisessa matkailustrategiatyössä otettaneen tarkemmin kantaa siihen, millä kunnianhimotasolla matkailusektoria kehitetään maakunnassa tulevina vuosina: nähdäänkö matkailusektori yhtenä aluetalouden tukijalkana ja kasvualana vai enemmänkin alueen ja muun Suomen asukkaille suunnattuna pito- ja vetovoimatekijänä?

1.3 Keski-Pohjanmaan matkailuyrityksistä

Koska Keski-Pohjanmaan matkailun kehittämisessä hyödynnetään ja pyritään jatkossakin hyödyntämään Euroopan unionin rakennerahasto- ja maaseuturahastovaroja, kehittämisessä käytetään Euroopan unionin lainsäädännön mukaista yrityksen määritelmää. Työ- ja elinkeinoministeriön oppaan mukaan niin sanottua vähämerkityksistä eli de minimis -tukea voidaan lähtökohtaisesti myöntää kaikille yrityksille. Opas toteaa, että *”säännön käytännön soveltamisen kannalta on tärkeää huomata, että tukea saavan yrityksen käsite ymmärretään EU-oikeudessa varsin laajasti. Määrittely ei ole sidottu Suomen yhtiölainsäädäntöön tai yritystoiminnan tavoitteisiin (voittoa tavoitteleva tai tavoittelematon). Ratkaisevaa on, harjoittaako organisaatio taloudellista toimintaa, jossa on kyse tavaroiden tai palvelujen tarjoamisesta tietyillä markkinoilla. Myös voittoa tavoittelemattomat tai yleishyödylliset tahot kuten yhdistykset, innovaatiovälittäjät (teknologiakeskukset ja yrityshautomot), kunnalliset kehittämissyhtiöt sekä kolmannen sektorin järjestöt kuuluvat siten EU:n valtioneuvoston sääntöjen ja de minimis -asetuksen piiriin, jos ne harjoittavat taloudellista toimintaa ja jos muut valtioneuvoston kriteerit täyttyvät. Valtioneuvoston sääntelyn kannalta merkitystä ei ole myöskään sillä, onko toimijan juridinen asema kesken*

tukikauden muuttunut – esimerkiksi yhdistyksestä yritykseksi – vaan kaikki taloudelliseen toimintaan myönnetty tuki lasketaan de minimis -kiintiöön.” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016: 9.) Tällaisten määrittelyjen puitteissa tässä selvityksessä nostetaan yrityksinä esille joitakin aatteellisia yhdistyksiä, jotka joko tällä hetkellä tarjoavat tai joilla on potentiaalia tulevaisuudessa tarjota matkailutuotteita tietyillä markkinoilla.

MAYKO-hankkeen käyttöön saatiin Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa kerätty kunnittainen luettelo Keski-Pohjanmaan matkailuyrityksistä ajankohdalta 14.1.2020 (16.4.2020 päivitetään yhden yrityksen sijaintikuntatieto) (ks. taulukko 1). Luetteloa täydennettiin Kinnulan, Kruunupyyn ja Reisjärven osalta hyödyntäen näiden kuntien Internet-sivuja ja yritysluetteloita. Yritysluettelo käytiin läpi ja arvioitiin yritysten kasvupotentiaalia ja tämänhetkistä halukkuutta maakunnallisen matkailuyritysverkoston piirissä tapahtuvaan yhteistyöhön. Tietojen epäsystemaattisen keruutavan ja subjektiivisen arviointitavan takia lukumäärätietoja voidaan pitää korkeintaan suuntaa antavina. Matkailuyritysten arviointi kuvaa tilannetta arviointihetkellä eli vuoden 2020 alussa. Toivottavaa on, että jatkossa kasvu- ja yhteistyöhakuisten matkailuyritysten joukkoon nousee lisää nykyisiä ja uusia matkailuyrityksiä.

Taulukko 1. Matkailuyritysten lukumääriä Keski-Pohjanmaan liiton täys- ja osajäsenkunnissa.*

Kunta	Matkailuyritysten lukumäärä	Kunnan prosenttiosuus kaikista matkailuyrityksistä	Potentiaalisten kasvu- ja yhteistyöhakuisten matkailuyritysten lukumäärä	Kunnan prosenttiosuus potentiaalisista kasvu- ja yhteistyöhakuisista matkailuyrityksistä
Halsua	14	5,2 %	5	11,4 %
Kannus	17	6,3 %	1	2,3 %
Kaustinen	26	9,7 %	2	4,5 %
Kinnula	9	3,3 %	2	4,5 %
Kokkola	87	32,3 %	18	40,9 %
Kruunupyy	19	7,1 %	3	6,8 %
Lestijärvi	18	6,7 %	2	4,5 %
Perho	24	8,9 %	7	15,9 %
Reisjärvi	11	4,1 %	0	0,0 %
Toholampi	12	4,5 %	1	2,3 %
Veteli	32	11,9 %	5	11,4 %
Kunnat yhteensä	269	100,0 %	44**	100,0 %

*Lähteet: Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa kerätty matkailuyritysluettelo (14.1.2020, 16.4.2020 päivitetään yhden yrityksen sijaintikuntatieto) (Keiski 2020) sekä Kinnulan, Kruunupyyn ja Reisjärven kuntien Internet-sivut ja yritysluettelot.

** Luku on pienempi kuin kunnista laskettu summa, sillä yksi yritys, joka toimii kolmen kunnan alueella, on merkitty kaikkien kyseisten kuntien kohdalle. Lisäksi niiden yritysten kohdalla, joilla on toimipaikkoja useammassa kuin yhdessä kunnassa, kukin toimipaikka on merkitty yritykseksi kuhunkin kyseiseen kuntaan.

Keski-Pohjanmaan matkailuyritykset ovat pääasiassa pieniä ja usein sivutoimisesti toimivia. Valtaosa matkailuyrityksistä toimii itsenäisesti niin, että ne eivät koe liiketoiminnassaan tarvetta yritysten väliseen yhteistyöhön. Matkailusektorin kasvattaminen aluetaloudellisesti merkittäväksi elinkeinoksi ja työllistäjäksi Keski-Pohjanmaalla näyttää kuitenkin edellyttävän sitä, että matkailuyritykset ryhtyvät yhteistyöhön. Yhteistyön avulla matkailutarjonnan laajuutta ja volyymia voidaan kasvattaa niin, että pystytään tarjoamaan matkailijoille kysynnän mukaan riittävä määrä laadukkaita palveluja. Matkailusektorin hankeperustaisessa kehittämisessä tulisikin painottaa matkailuyritysten yhteistyötä edistäviä hankkeita.

1.4 Yhteistyöllä eteenpäin

KOSEKin Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeessa on onnistuttu luontomatkailuteemaa korostamalla saattamaan koko maakunnan laajuisesti merkittävä joukko kasvuhaluista matkailuyrityksiä yhteistyöhön. Tämä verkosto muodostaa hyvän pohjan ja mallin laajemmallekin matkailun kehittämiselle Keski-Pohjanmaalla. Kulttuuri- ja tapahtumamatkailun aloilla toimivien yritysten tulisi löytää toisensa ja maakunnallisen yhteistyön tarjoamat kasvumahdollisuudet. On vaikea kuvitella, että jokin yksittäinen matkailuyritys pystyisi kehittämään Keski-Pohjanmaalle aluetaloudellisesti merkittävän matkailutuotepaketin. Jotta matkailusektorille kannattaa suunnata aluekehittämisen hankevaroja, alalta on löydettävä riittävästi yhteistyöhaluisia ja -kykyisiä matkailuyrityksiä. Parhaimmillaan luontomatkailun, kulttuurimatkailun ja tapahtumamatkailun aloilla toimivat yritykset kehittävät yhdessä kysynnän mukaan eri kohderyhmille suunnattavia palvelupaketteja.

Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen ylläpitämään Genius Loci -tietopalveluun (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on kerättyä faktatietoa, legendoja, tarinoita ja sepitteitä historiallisen Keski-Pohjanmaan paikallisesta historiasta ja kulttuuriperinnöstä. Genius Loci tarkoittaa paikan henkeä (ks. Ilmonen 2014). Genius Loci -palvelu sisältää tätä kirjoitettaessa yhteensä 424 sellaista paikkamerkkiä paikkakertomuksineen, jotka sijaitsevat Keski-Pohjanmaan liiton täys- ja osajäsenkuntien alueilla. Palvelu muodostaa tarinavarannon, jota voidaan hyödyntää asiakaslähtöisten matkailupakettien tuottamisessa. Tällä hetkellä palvelua ei vielä ole hyödynnetty täysimääräisesti keskipohjalaisissa matkailuyrityksissä.

Keski-Pohjanmaalla toteutettujen matkailualan hankkeiden kokemusten perusteella matkailuyritysten kehittämistarpeet ovat pitkälti samanlaisia alueen eri kunnissa. Keskeisiä kehittämiskohteita kaikkialla ovat esimerkiksi tuotekehitys, asiakasnäkökulman kirkastaminen, markkinointi, kansainvälistyminen, verkostoitumisen syventäminen, digitalisaation hyödyntäminen, johtamisen

kehittäminen ja kestävä kehityksen periaatteiden soveltaminen. Käynnissä oleva Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II -hanke pureutuu monin tavoin näihin kysymyksiin. Keiski (2020) kuvailee kakkosvaiheen tavoitteita seuraavasti: *”Hankkeen tavoitteena on keskipohjalaisten matkailuyritysten kehityksen ja kasvun tukeminen, sekä keskipohjalaisen luontomatkailun yhteisnäkyvyyden ja vetovoiman lisääminen. Kehitystä tuetaan yritysten tuotekehitystä, tuotteiden ja palveluiden laatua sekä digitaalisten myyntikanavien käyttöönottoa tukemalla. Yritysten välinen verkostoituminen tuo mahdollisuuksia keskinäiseen sparraukseen ja yhteisten tuotepaketoitien luomiseen. Keskipohjalaisten luontomatkailun mahdollisuuksia nostetaan esille yhteisellä näkyvyydellä ja erilaisten markkinointikanavien kokeiluilla. Hankkeen jälkeen yritysten liiketoiminta on kehittynyt ja työllistävyys parantunut, yritykset toteuttavat markkinointitoimenpiteitä yhdessä ja Keski-Pohjanmaan luontomatkailun vetovoima on kasvanut.”* MAYKO-hanke täydentää hankekokonaisuutta selvittämällä erityisesti ympäristösertifioinnin ja esteettömyyden tarjoamia mahdollisuuksia matkailusektorin kehittämisessä. MAYKO-hankeelle tavoitellaan jatkohanketta, jossa selvitysten tulokset voidaan viedä kasvu- ja kansainvälistymistä tavoittelevien matkailuyritysten käytäntöihin ja hyötykäyttöön.

2 Matkailusektorin tila ja kehittämistarpeet Keski-Pohjanmaan liiton jäsenkunnissa

2.1 Halsua

Kokoonsa suhteutettuna Halsualla toimii paljon aktiivisia, kehitys- ja yhteistyöhaluisia matkailuyrityksiä. Kunnasta löytyy paitsi luontomatkailua palvelevaa majoitustoimintaa myös ravitsemistoimintaa ja ohjattua matkailupalvelutoimintaa. Julkiset kulkuyhteydet Halsualle ovat huonot. Maanantaista perjantaihin on yksi vuoro per päivä Kokkolasta Halsualle ja yksi vuoro per päivä Halsualta Kokkolaan.

Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä ovat esimerkiksi:

- Masalan lomakylä
 - o Lomakylät Masa-Finlandia Oy, Y-tunnus 0827501-7, liikevaihto 122 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: lomakylä, mökkejä, vaunupaikkoja, ravintola, kokoustiloja, sauna, eteeriset öljyt, monenlaiset aktiviteetit
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- A'la Miina
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2993779-6 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kotiravintola, kokoustila, Menninkäisen metsäpolku -peikkopolku
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Karhulahden tila
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2029059-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: hevosmatkailua, leirejä
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, saksaksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen, saksan ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Co2 Compensate Finland
 - o Co2 Compensate Finland Oy, Y-tunnus 3090329-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: hiilinielun vuokrausta, ohjattua matkailutoimintaa
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
- Rödsön lomatuvat
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 1400443-2 ([Asiakastieto](#))

- tarjontaa: mökkimajoitusta
- palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Halsuan matkailullisia vahvuuksia ovat erämaat, metsät, suot ja vesistöt sekä niitä yhdistävät retkeilyreitit ja luontopolut. Lisäksi tarjolla on rajallinen määrä kulttuuriin, liikuntaan ja urheiluun liittyviä sekä kaupallisia palveluja. Tapahtumista Halsuan Miljoonaravit ovat ainakin ravipiireissä maan kuulut. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 30 halsualaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Liikenteellisen saavutettavuuden parantamisen lisäksi kehittämiskohteita matkailusektorilla ovat palvelujen tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, vastuullisuus ja esteettömyys (Keiski 2020). Kasvun toteuttamiseksi tarvitaan vielä paljon opiskelua ja ohjausta, jotta alueen erinomaiset edellytykset matkailuun ymmärretään, hyödynnetään osana maakunnallisen matkailuverkoston tarjontaa ja kehitetään kasvavaksi yritystoiminnaksi. Suomenselän suomaan luontoon liittyvä matkailullinen vetovoima kannattaa hyödyntää Halsuan matkailua kehitettäessä.

2.2 Kannus

Kannuksessa ei toistaiseksi juurikaan toimi aktiivisia, kehitys- ja yhteistyöhakuisia matkailuyrityksiä, vaikka se sijaitsee liikenteellisesti suhteellisen hyvässä paikassa. Se on saavutettavissa sekä rauta- että maanteitse. Rautateitse Kannus on saavutettavissa sekä etelästä että pohjoisesta 4–6 junayhteydellä per päivä. Kaksisuuntaisia linja-autoyhteyksiä on Kokkolan suunnalla maanantaista perjantaihin 9 yhteyttä per päivä ja sunnuntaisin yksi yhteys. Oulun suunnasta Kannukseen pääsee linja-autolla maanantaista perjantaihin yhdellä yhteydellä per päivä. Kannuksen matkailullista kiinnostavuutta lisää kunnan halkovan Lestijoen jokimaisema, joka houkuttelee ohikulkijaa pysähtymään (Keiski 2020).

Potentiaalisista yhteistyöhakuisista kasvuyrityksistä esimerkkinä voidaan mainita päätoimintaympäristönään Lestijärveä pitävä, mutta Kannuksessaikin toimiva:

- Lesti-Hunter
 - Lesti-Hunter Oy, Y-tunnus 1627913-0, Liikevaihto 17 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - tarjontaa: melontaretket, luontoelämykset, kanoottien vuokraus
 - palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Kannuksella olisi sekä luontoon että kulttuuriin liittyviä matkailullisia mahdollisuuksia. Alueen ulkoilumahdollisuudet, kuten Korpelan voimalan ja KitinVaparin ulkoilualueet, retkeilypolut ja

Lestijoen melontareitit, kosket ja jokimaisemat tarjoavat hyviä lähtökohtia luontomatkailun kehittämiseksi (Keiski 2020). Kulttuurihistoriallisesti kiinnostavina matkailukohteina voidaan kehittää esimerkiksi Mäkiraonmäen museo- ja kulttuurikeskusta sekä Metsäratamuseota Eskolassa. Kannuksessa järjestetään vuosittain monenlaisia tapahtumia, kuten Kannuksen Kesäpäivä sekä Eskolan kesäteatterin esitykset. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 34 kannuslaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Näyttäisi siltä, että matkailusektorin näkökulmasta Kannus ei ole hyödyntänyt täysimääräisesti mahdollisuuksiaan. Tämä lienee tietoinen valinta ja sille on omat perustelunsa. Yritystoiminnan painopisteet ovat muualla kuin matkailussa. Kaupunki ja kylät näyttävät olevan kiinnostuneempia asukkaidensa hyvinvoinnista kuin matkailijoiden houkuttelusta. Olisi toivottavaa, että Kannuksesta löytyisi nykyistä enemmän yrityksiä, jotka ovat valmiita osallistumaan maakunnallisen matkailuyritysverkoston yhteisiin kehittämispommituksiin. Tähän tarvittaisiin asennemuutosta niin, että yhteistyön edut nähtäisiin merkittävämpinä kuin itsellisyyden tuottama hallittavuus. Ilmeisesti myös matkailusektorin arvostusta kunnassa tulisi saada kohotetuksi. Liittymällä maakunnalliseen matkailuyritysten verkostoon Kannuksen nykyiset ja tulevat matkailuyritykset saisivat apua palvelujen tuotteistamiseen, markkinointiin, digitaaliseen saavutettavuuteen sekä vastuullisuuden ja esteettömyyden hyödyntämiseen yrityksen kehittämisessä. Nämä ovat ajankohtaisia asioita myös Kannuksen matkailuyritysten kehittämisessä.

2.3 Kaustinen

Vaikka Kaustinen on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti Keski-Pohjanmaan maaseutukunnista maineikkain, siellä on yllättävän vähän yhteistyöhakuisia matkailualan kasvuyrityksiä. Kaustinen tunnetaan kansanmusiikista, kansantanssista, kansanparannuksesta, Kansantaiteenkeskuksesta, näppäripedagogiikasta, musiikkilukiosta, raveista ja moukarikarnevaalista. Kaustislainen viulunsoitto on Kansanmusiikki-instituutin johdolla hakeutumassa Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon. Matkailusektorin kehittämisen näkökulmasta näyttää siltä, että Kaustisella painotetaan liikaa kulttuurisen erinomaisuuden ylläpitoa ja liian vähän kulttuurin tarjoamia liiketoiminnallisia mahdollisuuksia. Kaustisen liikenteellinen saavutettavuus on kohtuullinen, sillä Kokkolan ja Jyväskylän suunnista Kaustisen keskustaan on yhdestä kuuteen linja-autoyhteyttä per päivä.

Tällä hetkellä potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä Kaustisella ovat esimerkiksi:

- Tastulan lomakylä
 - o Vespex Oy, Y-tunnus 0598807-0, liikevaihto 238 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: lomakylä, mökkejä, vaunupaikkoja, ravintola, maastopyörä- ja sup-lautavuokraus, vaellukset
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Kaustisen seudun raviseura
 - o Kaustisen seudun raviseura ry, aatteellinen yhdistys, Y-tunnus 0574858-7 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: ravitapahtumat ja eri hevostapahtumat
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Keski-Pohjanmaan maaseutukunnista Kaustisella olisi parhaat edellytykset erityisesti kulttuuri-matkailun kehittämiseen. Alueen tunnettuus ja ympäri vuoden järjestettävät tapahtumat – esimerkiksi Kaustinen Folk Music Festival, Kaustisen kamarimusiikkiviikko, Näppärikurssit, Kaustisen ravit ja Moukarikarnevaalit – tarjoavat potentiaalia matkailun kehittämiseen. Myös luontomatkailuyrittäjyyden kehittämiseen Kaustinen kalliomaastoinen ja Perhonjoen koskineen tarjoaa mahdollisuuksia. Kaustisen vahvuuksiin kuuluvat myös vahvat talkoo- ja kotimajoitusperinteet tapahtumatuotannossa. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 33 kaustislaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Matkailusektorin kehittämiseksi alan arvostusta kunnassa tulisi saada kohotetuksi. Liittymällä maakunnalliseen matkailuyritysten verkostoon Kaustisen nykyiset ja tulevat matkailuyritykset saisivat apua palvelujen tuotteistamiseen, markkinointiin, digitaaliseen saavutettavuuteen sekä vastuullisuuden ja esteettömyyden hyödyntämiseen yrityksen kehittämisessä. Asennemuutostarpeiden lisäksi nämä ovat ajankohtaisia Kaustisen matkailuyritysten kehittämistarpeita.

2.4 Kinnula

Kinnula sijoittuu Suomenselän suoalueelle, Peuran polun keskiöön, mikä merkitsee sitä, että sillä on hyvät edellytykset kehittyä luontomatkailualueena yhteistyössä kolmen maakunnan – Keski-Suomen, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan – alueilla sijaitsevien naapurikuntiansa kanssa. Kinnulan liikenteellinen saavutettavuus julkisin kulkuvälinein on heikko, sillä sinne ei ole linja-autoyhteyttä.

Kunnan kokoon suhteutettuna sen matkailuyritykset ovat olleet hyvin mukana ylimaakunnallisen matkailuyritysverkoston kehittämisessä.

Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä Kinnulassa ovat esimerkiksi:

- Karkausmäen Kammari
 - o Karkausmäen Kammari Ky, Y-tunnus 2707410-6 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: metsäkämppä, sauna
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Ruska Bar & Bistro
 - o Pikku Peura Ky, Y-tunnus 2103303-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: ravintola
 - o Internet-sivut: [1](#) (tätä kirjoitettaessa linkki ei toimi) tai [2](#) (suomeksi)
 - o löytyy suomen kielellä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)

Luonnon tarjoamien mahdollisuuksien lisäksi Kinnulan vahvuuksia ovat myös vahvat talkoo- ja kotimajoitusperinteet. Näiden ansiosta Kinnula pystyy järjestämään laadukkaita tapahtumia, kuten Kinnula-päivät ja joinakin vuosina Kinnula-päivien yhteydessä järjestetyt saappaanheiton SM- ja MM-kilpailut.

Liikenteellisen saavutettavuuden parantamisen lisäksi ajankohtaisimpia kehittämiskohteita Kinnulan matkailusektorilla ovat palvelujen tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, vastuullisuus ja esteettömyys.

2.5 Kokkola

Kokkola on Keski-Pohjanmaan maakuntakeskus, valtakunnallisen liikenteen solmukohta ja palvelukeskittymä. Näin ollen sillä on keskeinen rooli kaikessa matkailun kehittämisessä Keski-Pohjanmaalla. Keiski korostaa Kokkolan kokemusta matkailusta ja matkailun markkinoinnista. Kokkolassa on tarjolla hotelli- ja muuta majoitusta sekä matkailupalveluja. Kokkolassa majoitutaan useimmiten työ- ja ohi-kulkumatkan sekä sukulaisissa käynnin vuoksi. Hyvien junayhteyksien, lentokentän ja isojen pääteiden ansiosta Kokkolan on helposti saavutettavissa. Matkailun kehittämisessä Kokkola nähdään porttina maakunnan matkailutarjontaan. (Keiski 2020.)

Kokkola on 400 vuotta vanha kaupunki, joten sen matkailussa korostuu ehkä enemmän kulttuuri kuin luonto. Toki merellisyydessä kulttuuri ja luonto yhdistyvät sopuisasti kiinnostavaksi

kokonaisuudeksi. Muuhun maakuntaan verrattuna Kokkolalla on ylivertaisesti tarjontaa matkailijoille. Käytettävissä ovat runsaat ostosmahdollisuudet, monet kulttuuri- ja liikuntalaitosten sekä palveluyritysten tarjoamat palvelut, aktiviteetit ja tapahtumat. Luontomatkailukohteet maakunnan laajuisesti täydentävät Kokkolan matkailutarjontaa. Suurten tapahtumien yhteydessä Kokkolan majoituskapasiteetti täyttyy nopeasti. Kapasiteettia voidaan kasvattaa maakunnan sisäisellä ja ylimaakunnallisella yhteistyöllä. Suuri osa Kokkolan matkailuyrityksistä toimii itsenäisesti, luottaen suurelta osin kaupungin koon mukaan määräytyvään palvelujen kysyntään. Kun halutaan kehittää matkailusektoria aluetaloudellisesti nykyistä merkittävämmäksi elinkeinoksi, maakunnan sisäisen ja ylimaakunnallisen yhteistyön tiivistäminen on välttämätöntä. Näköpiirissä ei ole mitään yksittäistä vetovoimatekijää, jonka varassa Kokkola voisi yksin kehittyä merkittäväksi matkailukohteeksi. Yhteistyön avulla maakunnan matkailulistasta näkyvyyttä voidaan parantaa.

Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä Kokkolassa ovat esimerkiksi:

- Hotel Kokkola
 - o Wiklöf Hotel Services Ab Oy, Y-tunnus 1810639-9, liikevaihto 976 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: hotellimajoitusta, kokouspalvelut, ruokailut, saunatilat
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Kokkolan Matkailu
 - o Kokkolan Matkailu Oy, Y-tunnus 0700078-3, liikevaihto 467 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: Tankarin majoitus, matkailumarkkinointi, kokousmyynti, ryhmämyynti, laivaliikenne, konserttialimyynti
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Juhla & Kokouskeskus Amor
 - o ShineHouse Oy, Y-tunnus 2374292-0, liikevaihto 556 000€ (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: juhla- ja kokoustila, sauna
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)

- Nuorisokeskus Villa Elba
 - o Nuorisokeskus Villa Elba Oy, Y-tunnus 0841195-5, liikevaihto 539 000 € ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kokouspalvelut, majoitusta, ravintola, juhlatila, tyhytoiminta, leiritoiminta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Kokkola Camping
 - o Pinkblue Olive Oy, Y-tunnus 2628730-2, liikevaihto 403 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: leirintäalue, mökki- ja lomahuoneistomajoitusta, vaunupaikat, beachvolley, frisbeegolf, minigolf jne.
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Cafe Bryggan
 - o Andelslaget Långö Mat- Och Kalasservice, Y-tunnus 1506979-9, liikevaihto 235 000 € (12/2016) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: ravintola, kesäravintola, kokoustila, juhlatila, majatalo Sundholms gård – Sundholmin tila, tyhy-toimintaa ym. aktiviteetteja
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Brinkin Wanha Pappila
 - o Osuuskunta Help at Hand, Y-tunnus 2263954-2, liikevaihto 1 000 € (12/2015) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: majoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Toivosen Eläinpuisto ja Talonpojanmuseo
 - o Toivosen Eläinpuisto ja Talonpojanmuseo Ky, Y-tunnus 0598381-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kotieläinpuisto, talonpojanmuseo
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- KPK Events
 - o KPK Yhtiöt Oyj, Y-tunnus 0198165-6, liikevaihto 21 958 000 € (12/2017) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: tapahtumien järjestäminen, lipunmyynti
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

- Rödsön Poro-Pirtti
 - o Tummu ja Tytär Oy, Y-tunnus 2934598-5 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kokoustila, juhlatila, pitopalvelu, tapahtumat, tyhy-toiminta, poro- ja vuohitila, sauna
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- Jukkolanmäen Navetanvintti
 - o Navetan Naiset Avoin yhtiö, Y-tunnus 2628077-6 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: juhla- ja kokoustila, ruokailut, erilaiset tapahtumat
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Laivurintalo ja AjanKaiku
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja Teerikangas Anne Kristiina, Y-tunnus 2344887-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kokous- ja juhlatila, opastukset, tarinat, kesäteatteri, tarinamatkat rooli-asuissa, sertifioitu opas
 - o [Laivurintalo](#) palvelee asiakkaitaan Internet-sivuillaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ja [AjanKaiku](#) suomeksi
- Niemi-Erkkilän lammastila
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja Niemi-Erkkilä Saija Hanne Pauliina, Y-tunnus 2733971-7 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: lammastilavierailut, Green Care palveluita, maisemanhoitoa, metsämiehiohjaajan palvelut
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
- Kuusiston Maatilamajoitus
 - o verotusyhtymä Puukangas Jukka, Sami ja Sauli sekä Ahokangas Susanna, Y-tunnus 0624145-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: majoitusta, kokoustila, juhlatila, ruokailut ryhmille, mönkijäsafarit, hevosajelut
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Tmi Erä ja Eläin
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja Tmi Erä ja Eläin, Y-tunnus 3105285-8 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: opastetut luontoretket ympäri vuoden
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

- Off Grid Campers Finland
 - o aloittava yksityinen elinkeinonharjoittaja
 - o tarjontaa: peräkärrymajoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Kokkolan Golf - Gamlakarleby Golf
 - o Kokkolan Golf - Gamlakarleby Golf ry, aatteellinen yhdistys, Y-tunnus 0740745-2 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: golfkenttä, opetus, kokoukset, ruokailu
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja ruotsiksi
- Lohtajan kotiseutuyhdistys
 - o Lohtajan kotiseutuyhdistys ry, aatteellinen yhdistys, Y-tunnus 1571586-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: kulttuuripyöräilyreitit, opastetut kulttuurikierrokset
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Keiskin (2020) mukaan Kokkolan vanhakaupunki – Neristan – sekä Tankarin majakkasaari ovat Kokkolan selvät matkailukärjet, minkä lisäksi koko ajan kasvava muu matkailutarjonta sekä maakunnallinen ja ylimaakunnallinen yhteistyö luovat hyvät puitteet historialliseen ja merelliseen lomaan Kokkolassa. Kokkolan suhteellisen vilkas ympärivuotinen tapahtumatarjonta – esimerkiksi perinteinen illtatori, Kokkolan Venetsialaiset, Kokkolan Talviharmonikka, Lohtajan kirkkomusiikkijuhlat, Kokkolan talvitanssit/Vinterdans i Karleby, Kokkola Cup ja muut urheilutapahtumat – luo omalta osaltaan jatkuvaa kysyntää matkailupalveluille. Kokkolan palvelu- ja tapahtumatarjonta yhdistettynä muuhun alueelliseen tarjontaan mahdollistaa monimuotoisten, asiakaslähtöisten kulttuuri- ja luontomatkailutuotepakettien kehittelyn. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 190 kokkolalaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Palvelujen tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, vastuullisuus ja esteettömyys ovat myös kokkolalaisten matkailuyritysten kehittämistarpeita. Maakunnallinen ja ylimaakunnallinen yhteistyö tarjoaa Kokkolan matkailuyrityksille kasvumahdollisuuksia ja uusien matkailutuotepakettien kehittelymahdollisuuksia. Matkailutuotteiden ja -mahdollisuuksien digitaalinen markkinointi hajautuu tällä hetkellä monille alustoille. Tämä tarkoittaa sitä, että matkailija joutuu näkemään aika paljon vaivaa selvittääkseen kaiken sen, mitä kaupungilla ja maakunnalla on tarjottavanaan. Haaste on suuri.

Optimitilanne olisi se, että jopa maakuntaa laajemmalla yhteistyöalueella olisi Internetissä yhteiset matkailusivut, joilta matkailija löytäisi kaikki häntä kiinnostavat palvelut palvelukuvauksineen ja hintatietoineen ja joilta hän pystyisi suoraan ostamaan tarvitsemansa palvelut. Yhteinen myyntialusta tulisi kytkeä tapahtumamarkkinointiin niin, että myös erityiskohderyhmiä kiinnostava tapahtumatarjonta olisi matkailijoiden tavoitettavissa. Esimerkiksi innokas penkkiurheilija saattaisi olla kiinnostunut jopa alasarjojen ja epävirallisten sarjojen jalkapallo- ja lentopallo-otteluista, jos ottelutiedot olisivat helposti löydettävissä.

Tällä hetkellä kunnat sekä seutu- ja maakunnalliset toimijat kyllä ylläpitävät ja aika ajoin uudistavat omia matkailusivustojaan ja tapahtumakalentereitaan, mutta tästä aiheutuu runsaasti päällekkäistä työtä. Lisäksi näyttää siltä, että palvelujen ja tapahtumien tuottajien omaan aktiivisuuteen perustuva palvelujen ja tapahtumien ilmoittaminen palvelualustoille ja tapahtumakalentereihin johtaa matkailijan ja jopa alueen asukkaan näkökulmasta puutteelliseen lopputulokseen. Tarjonta näyttää vähäisemmältä ja yksipuolisemmalta kuin mikä on asian laita todellisuudessa. Palvelualustojen kehityksessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että palvelussa on riittävästi hakukriteerien valintamahdollisuuksia. Tällöin matkailija pystyy siivilöimään tarjonnasta juuri häntä kiinnostavat kohteet. Tunntuisi luontevalta, että alueen suurimpana kuntana Kokkola ottaisi vetovastuun pyrittäessä kehittämään erilaisten myynti- ja tapahtumakalenterialustojen yhteistyötä ja integrointia.

2.6 Kruunupyö

Keski-Pohjanmaan virallisen maakunnan naapurikuntana Kruunupyöllä on luontaisia edellytyksiä kehittää matkailua osana Keski-Pohjanmaan maakunnallista matkailualueetta. Luontomatkailuyhteistyölle tarjoavat hyviä edellytyksiä Teerijärven ja Alavetelin alueet, kun taas Kruunupyön läntisissä osissa on paljon kulttuurihistoriallisia kohteita, jotka tarjoavat yhteistyömahdollisuuksia.

Kruunupyöstä löytyy sellaisia potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä, jotka sopivat hyvin mukaan esimerkiksi Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeen aktivoimiin matkailuyritysverkostoihin. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- Emmes Retreat
 - o Emmes Retreat Öppet bolag, Y-tunnus 2406390-3 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: reitit, kurssit, luontoelämykset toivomusten mukaan, organisaatioille virkistys-, tyhy-, kehitys- ja suunnittelupäivät, tapahtumat, majoitus
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)

- Juhlatalo Ukko Hjalmar
 - o Juhlatalo Ukko Hjalmar avoin yhtiö, Y-tunnus 2734807-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: tilausravintola, pitopalvelu, juhlapaikka, hääjuhlat
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Eläin- ja elämyspalvelut Gaia
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2277290-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: hevoset, luonto, luontovalokuvaus, Green Care
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Jos matkailua saadaan kehitettyä Keski-Pohjanmaalla ja sen lähialueilla nykyistä merkittävämmäksi elinkeinoksi, Kruunupyysä sijaitsevalla Kokkola-Pietarsaaren lentokentällä on potentiaalia kehittyä erityisesti kansainvälisten matkailijoiden näkökulmasta nykyistä merkittävämmäksi portiksi maakunnan matkailupalveluihin. Pietarsaaren ja Kokkolan läheisyyden takia Kruunupyyn liikenteellinen saavutettavuus on suhteellisen hyvä.

Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 15 kruunupyyläistä kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä. Liittymällä Keski-Pohjanmaan maakunnalliseen matkailuyritysten verkostoon Kruunupyyn matkailuyritykset saavat apua palvelujen tuotteistamiseen, markkinointiin, digitaaliseen saavutettavuuteen sekä vastuullisuuden ja esteettömyyden hyödyntämiseen yrityksen kehittämisessä. Nämä ovat ajankohtaisimpia Kruunupyyn matkailuyritysten kehittämistarpeita.

2.7 Lestijärvi

Lestijärvellä on hyvät edellytykset kehittyä luontomatkailualalla Suomenselän suomaalla kulkevan Peuran polun erämaiden, Lestijärven ja Lestijoen matkailullisen vetovoiman ansiosta. Kunnan kokoon suhteutettuna alueella on tarjolla runsaasti mökki-, leirintäalue- ja matkailuvaunualuemajoitusta. Myös muita matkailupalveluja on tarjolla jonkin verran. Lestijärven liikenteellinen saavutettavuus on suhteellisen heikko. Kokkolan ja Lestijärven välillä on maanantaista perjantaihin suuntaansa yksi linja-autovuoro per päivä.

Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä Lestijärvellä ovat esimerkiksi:

- Riistaravintola Pikku Peura
 - o Pikku Peura Ky, Y-tunnus 2103303-9 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: tilausravintola, juhlatila, aktiviteetteja

- Internetsivut: [1](#) (tätä kirjoitettaessa linkki ei toimi) tai [2](#) (suomeksi)
- löytyy suomen kielellä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Lesti-Hunter
 - Lesti-Hunter Oy, Y-tunnus 1627913-0, liikevaihto 17 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - tarjontaa: melontaretket, luontoelämykset, kanoottien vuokraus
 - palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Erämatkailun tarjoamien mahdollisuuksien lisäksi Lestijärvi tunnetaan Muikkumarkkinoistaan ja aika ajoin valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin merkille pannuista tapahtumistaan, kuten 10.–15.2.2020 järjestetyistä talvipurjehduksen MM-kilpailuista. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 29 lestijärveläistä kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittälyssä.

Liikenteellisen saavutettavuuden parantamisen lisäksi kehittämiskohteita Lestijärven matkailuyrityksissä ovat palvelujen tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, vastuullisuus ja esteettömyys (Keiski 2020). Yhteistyötä keskipohjalaisen matkailuyritysverkoston kanssa tiivistämällä näitä asioita voidaan viedä eteenpäin.

2.8 Perho

Perho on Keski-Pohjanmaan maaseutukunnista eniten profiloitunut elinkeinotoiminnan edistämisessä luontomatkailun kehittämiseen. Profiloitumisen taustalla ovat kunnassa annettavan koulutuksen painottuminen luontomatkailua tukeviin koulutuksiin sekä tiivis yhteistyö Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEKin ja sen Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeiden kanssa. Keiskin (2020) mukaan esimerkiksi Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedun Perhon yksikön luonto-ohjaajakoulutusta ollaan suuntaamassa nykyistä enemmän luontomatkailun suuntaan. Myös yhteistyö sertifioitujen kansallispuisto-oppaiden kouluttamiseksi on käynnistymässä. Perhon liikenteellinen saavutettavuus on kohtuullinen. Kokkolan ja Jyväskylän suunnista ja suuntaan pääsee Perhoon/Perhosta 1–4:llä linja-autovuorolla per päivä.

Kasvavaan kysyntään nähden Perhossa on tällä hetkellä liian vähän majoituskapasiteettia. Kasvaneen kysynnän mukana kuntaan on syntynyt ja koko ajan syntyy uutta matkailuyritystoimintaa. Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä Perhossa tällä hetkellä ovat esimerkiksi:

- Salamajärven Luonto ja Majoitus LUMA
 - o Salamajärven Luonto ja Majoitus LUMA Avoin yhtiö, Y-tunnus 2869293-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: majoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Perhon Eräelämykset
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2191291-4 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: eräelämykset, matkailupalvelut
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Pine Forest Hikers
 - o Pine Forest Hikers osk, Y-tunnus 2945610-8 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: vaelluksen ohjaukset
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Wilderness Call
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 3007499-1 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: vaelluksen ohjaukset, eräruokailut, luontoleirit, kalastusmatkailu
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- Fishing Leader
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2282404-3 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: majoitusta, kalastusmatkailu
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
- mökkimajoitusyritys Salamajärvellä (ei vielä nimeä)
 - o aloittava yksityinen elinkeinonharjoittaja
 - o tarjontaa: mökkimajoitusta, kanoottivuokrausta
- Perhon kesähotelli
 - o Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu, Y-tunnus 0208916-8, ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: majoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi

Perhon vahvuutena luontomatkailun näkökulmasta on Salamajärven kansallispuisto ja sen tarjoama koskematon erämaa, puhdas luonto, rauha ja hiljaisuus. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 19 perholaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämissä.

Keiskin (2020) mukaan Salamajärven kansallispuiston tunnettuuden, näkyvyyden ja saavutettavuuden parantamisen lisäksi matkailuyritysten tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, kestävä matkailu tukevat ympäristösertifikaatit ja esteettömyys ovat Perhon matkailusektorin keskeisimpiä kehittämistarpeita.

2.9 Reisjärvi

Peuran polun retkeily- ja vaellusreitti alkaa Reisjärvellä sijaitsevasta Petäjämäen maastoliikuntakeskuksesta, joten kunnassa olisi potentiaalia kehittää luontomatkailua. Tällä hetkellä on tarjolla jonkin verran mökkimajoitusta ja muita matkailupalveluja, mutta kunnassa ei tällä hetkellä toimi yhtään alueellisesti Keski-Pohjanmaan suuntaan yhteistyöhakuista lomakeskusta tai matkailuyritystä.

Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 19 reisjärvistä kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämissä. Liittymällä Keski-Pohjanmaan maakunnalliseen matkailuyritysten verkostoon Reisjärven matkailuyritykset saisivat apua palvelujen tuotteistamiseen, markkinointiin, digitaaliseen saavutettavuuteen sekä vastuullisuuden ja esteettömyyden hyödyntämiseen yrityksen kehittämissä.

2.10 Toholampi

Toholammilla on tarjottavanaan Keski-Pohjanmaan upeimmat pelto- ja jokilaaksomaisemat, mutta matkailuyrityksiä on hyvin vähän. Keiskin (2020) mukaan maatilamatkailu sopisi hyvin sivuelinkeinoksi kunnan maatalousyrittäjille ja luontomatkailullekin kunnassa olisi edellytyksiä. Toholammin liikenteellinen saavutettavuus on kohtuullinen: Kokkolan suunnasta/suuntaan kuntaan/kunnasta pääsee maanantaista perjantaihin kuudella vuorolla per päivä.

Tällä hetkellä potentiaalisiksi yhteistyöhakuisiksi kasvuyritykseksi Toholammin tapauksessa voidaan arvioida päätoimintaympäristönään Lestijärveä pitävä, mutta Toholammillakin toimiva:

- Lesti-Hunter
 - o Lesti-Hunter Oy, Y-tunnus 1627913-0, Liikevaihto 17 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: melontaretket, luontoelämykset, kanoottien vuokraus
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi.

Toholammin matkailullisia vahvuuksia ovat maaseutumaisemat, Lestijoki ja maaseudun kulttuuriperintö. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 37 toholampilaista kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Liittymällä Keski-Pohjanmaan maakunnalliseen matkailuyritysten verkostoon Toholammin nykyisillä ja mahdollisilla uusilla matkailuyrityksillä olisi mahdollisuus saada uusia ideoita ja apua palvelujen tuotteistamiseen, markkinointiin, digitaaliseen saavutettavuuteen sekä vastuullisuuden ja esteettömyyden hyödyntämiseen yrityksen kehittämisessä.

2.11 Veteli

Keiskin mukaan Veteli tarjoaa hyvät puitteet maaseutu- ja luontomatkailusta kiinnostuneille. Majoitus- ja ravitsemispalveluja on tarjolla suhteellisen hyvin. Kemoran moottoriradan ja lähialueen muut tapahtumat, kuten Kaustisen kansanmusiikkifestivaalit, tuovat kuntaan majoitusvuorokausia. Vetelissä ei ole vielä paljon muuta matkailutoimintaa, mutta erilaisia juhlatilapalveluja ja ryhmille suunnattua toimintaa on saatavilla. (Keiski 2020.) Vetelin liikenteellinen saavutettavuus on kohtuullinen. Kokkolan suunnasta/suuntaan pääsee Veteliin/Vetelistä 1–5:llä linja-autovuorolla per päivä ja Jyväskylän suunnasta/suuntaan 1 vuorolla per päivä lauantaita lukuun ottamatta.

Potentiaalisia yhteistyöhakuisia kasvuyrityksiä ovat esimerkiksi:

- Hotelli Kampeli
 - o Pitkäkoski Oy, Y-tunnus 0778016-9, liikevaihto 449 000 € (12/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: hotellimajoitusta, kokouspalvelut, juhlatila
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi ja englanniksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)

- Jukintuvan kortteeri (Jukintupa)
 - o Huhmaroniemi Oy, Y-tunnus 0177046-1, liikevaihto 3 000 € (5/2019) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: aamiaismajoitus
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi, englanniksi ja saksaksi
 - o löytyy suomen, englannin ja saksan kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Talonpojan navetta
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2653260-3 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: juhla- ja kokoustila, majoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Leponiemen maatila
 - o yksityinen elinkeinonharjoittaja, Y-tunnus 2568841-1 ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: maatilamatkailua, ylämaankarjaa
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen ja englannin kielillä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)
- Huhtaniemen mökkikylä
 - o HT-Monitoimi Oy, Y-tunnus 2452550-6, liikevaihto 265 000 € (11/2018) ([Asiakastieto](#))
 - o tarjontaa: mökkimajoitusta
 - o palvelee asiakkaitaan [Internet-sivuillaan](#) suomeksi
 - o löytyy suomen kielellä [Outdooractive-luontomatkailuportaalista](#)

Veteli tarjoaa edellytyksiä sekä luonto- että kulttuurimatkailuun. Kunnassa on kehityskelpoisia luontoreitistöjä sekä joki- ja koskimaisemia. Lisäksi tarjolla on kohtuullinen määrä erilaisia aktiviteettejä, nähtävyyksiä ja vuosittain järjestettäviä tapahtumia, kuten Vetelin irtanaisviikot sekä Vetelin kesämarkkinat. Genius Loci -tietopalvelusta (<https://geniusloci.chydenius.fi/>) on löydettävissä 18 veteläistä kulttuurihistoriallista paikkaa ja paikkakertomusta, joita voidaan hyödyntää matkailutuotteiden kehittämisessä.

Matkailuyritysten keskinäisen luottamuksen vahvistamisen ja yhteistyön tiivistämisen lisäksi Vetelin matkailusektorin kehittämiskohteita ovat palvelujen tuotteistaminen, markkinointi, digitaalinen saavutettavuus, vastuullisuus ja esteettömyys.

3 Johtopäätökset

3.1 Matkailu liiketaloudellisena toimintana

Jos ja kun matkailusektoria halutaan kehittää Keski-Pohjanmaalla aluetaloudellisesti merkittäväksi elinkeinoksi ja aluetalouden yhdeksi tukijalaksi, kehittämisen on perustuttava taloudellisen kasvun tavoittelulle. Alueen matkailuyritysten on pystyttävä tuottamaan palveluja, joilla on kasvavaa kysyntää. Kasvavan kysynnän mukana matkailuyritystenkin on kasvettava. Matkailutuotteiden kysynnän kasvu edellyttää sitä, että tarjottavat tuotteet ovat asiakaslähtöisiä eli asiakkaan näkökulmasta niin houkuttelevia, että he ovat valmiita maksamaan niistä, ja samalla riittävän helposti saavutettavissa.

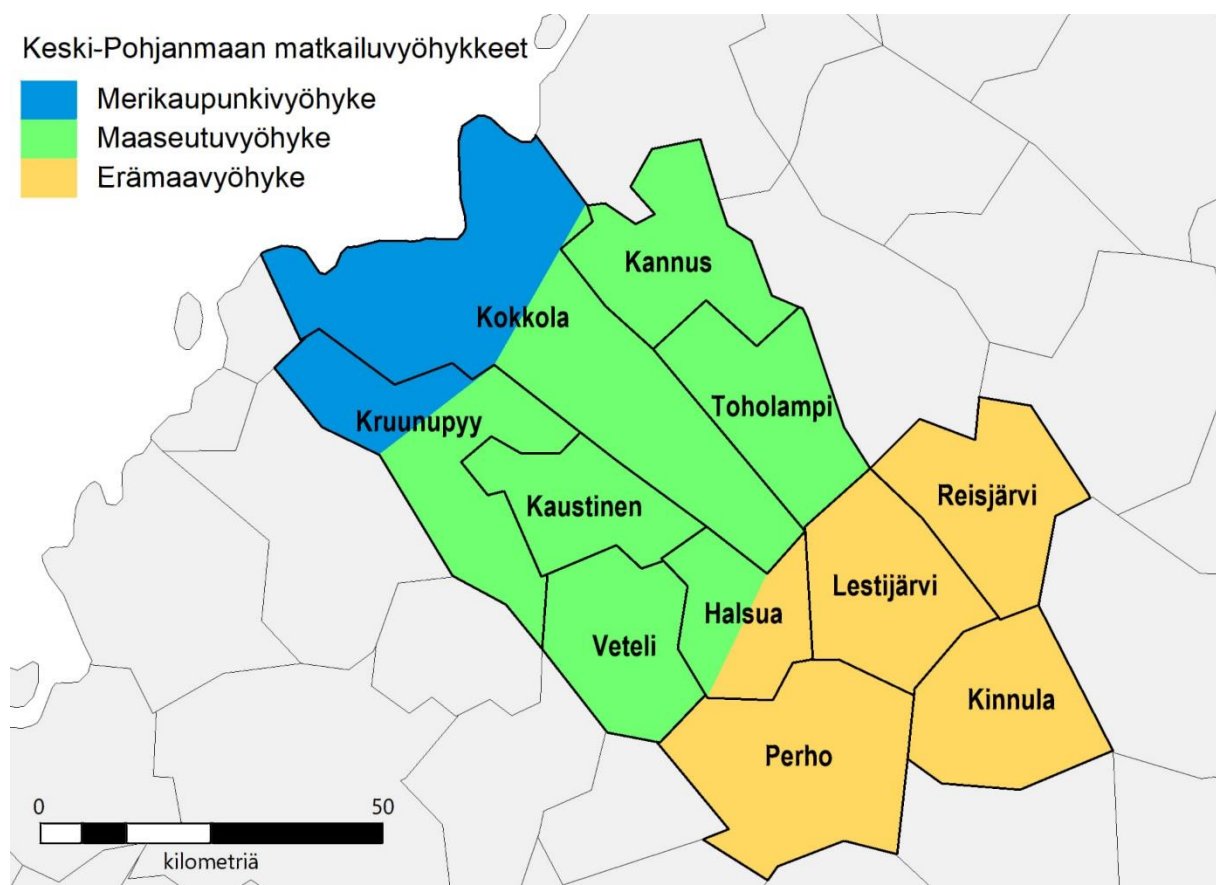
Onnistunut kasvuhakuinen tuotekehittely edellyttää sitä, että tiedetään asiakkaiden tarpeet ja maksuhalukkuus. Kun matkailusektoria kehitetään aluetalouden yhtenä tukijalkana ja kasvualana, on asiakaspohjan laajuuden varmistamiseksi syytä lähteä liikkeelle siitä, että kehitettävät tuotteet ovat tarjottavissa globaalisti eli sekä kansainvälisesti, kansallisesti että alueellisesti. Yleisesti ottaen voidaan olettaa, että keskipohjalaiset olosuhteet tarjoavat kansainvälisille matkailijoille enemmän maksuhalukkuutta synnyttävää houkuttelevaa eksotiikkaa ja elämyksellisyyttä kuin mitä ne tarjoavat kansallisille matkailijoille ja alueen asukkaille. Kansallisesti Keski-Pohjanmaa ei kuulu Suomen houkuttelevimpien matkailualueiden joukkoon. Oletettavaa on myös, että alueen asukkaiden maksuhalu paikallisista matkailutuotteista ei ole niin suuri kuin ulkopuolelta tulevien matkailijoiden. Pelkästään pitovoimamateriaalijänä eli nykyisten asukkaiden viihtyvyyden ja alueella pysymisen vuoksi matkailua ei kannata kehittää.

Parhaimmillaan matkailuyritys tunnistaa asiakkaidensa tarpeet ja maksuhalukkuuden. Asiakas-kunta voi olla heterogeeninen ja laaja tai sitten muodostua jostakin pienemmästä asiakassegmentistä tai erityisryhmästä. Palvelujen tuotteistamisessa on huomattava, että se, mikä palvelun tuottajasta on arvokasta, ei välttämättä ole juuri sitä, mitä asiakas arvostaa ja mistä hän haluaa maksaa. On myytävä sitä, mitä asiakas haluaa. Toisaalta kysyntää on oltava riittävästi, jotta toiminta on kannattavaa. Matkailussa myydään lähinnä elämyksiä. Eri ihmiset hakevat matkailusta erilaisia elämyksiä. Elämykset voivat syntyä lähes mistä tahansa. Digitalisoituvassa yhteiskunnassa aidot, paikallisessa ympäristössä koetut elämykset sekoittuvat tietoverkkojen kautta välittyvien elämysten ja kokemusten kanssa. Elämyksiä voidaan kokea siis sekä paikallisesti että tietoverkkojen välityksellä. Matkailupalvelujen tuotteistamisessa paikallisen tarjonnan ja esimerkiksi sosiaalisen mediassa tapahtuvan markkinoinnin, blogikirjoittelun, videoblogituotannon ja muun tarinankerronnan tulee tukea toinen toistaan. Asiakkaat eivät välttämättä maksa pelkästään paikan päällä tapahtuvasta toiminnasta, vaan ehkä myös tietoverkoissa

koetuista elämyksistä. Asiakkaat vaihtelevat sen mukaan, missä määrin he haluavat liikkua fyysisesti matkailukohteissa ja missä määrin he haluavat tyydyttää tarpeensa tietoverkkojen kautta välittyvän tarjonnan avulla. Myös sen suhteen on vaihtelua, halutaanko omatoimista vai ohjattua matkailua. Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että ohjattu matkailu tuo matkailuyrityksille enemmän tuloja kuin oma-toimimatkailu.

3.2 Keski-Pohjanmaan matkailuvyöhykkeet

Kysyntälähtöinen alueellinen matkailuyritystoiminta tulee sovittaa alueellisiin tarjontamahdollisuuksiin. Tällä hetkellä Keski-Pohjanmaata ei tunneta yhtenä Suomen houkuttelevimmista matkailualueista. Toisaalta alueella on tarjottavanaan lähes kaikkea sitä, mitä Suomella ylipäätään on tarjottavanaan maailmalle. Tarjontamahdollisuuksien suhteen Keski-Pohjanmaan alue voidaan jakaa – rannikolta sisämaahan siirryttäessä – kolmeksi matkailuvyöhykkeeksi, joita tässä kutsutaan merikaupunki-, maaseutu- ja erämaavyöhykkeiksi (kuva 1). Kansainvälisen matkailun näkökulmasta vyöhykkeitä yhdistävinä tekijöinä ovat suomalainen luonto ja kulttuuri keskipohjalaisine mausteineen.

Kuva 1. Keski-Pohjanmaan matkailuvyöhykkeet.

Merikaupunkivyöhykkeellä korostuvat merellisen luonnonympäristön tarjoamat mahdollisuudet sekä 400-vuotiaan maakuntakeskuksen kulttuuriperinteet ja nykisyys. Merellisyys ilmenemismuotoineen ja eurooppalaisittain pienen kaupungin idylli ovat konkreettisia asioita ja abstrakteja ideoita, joita voidaan luontaisesti myydä matkailijoille. Tyypillisiä matkailupalveluja tällä vyöhykkeellä ovat esimerkiksi risteilyt, kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä erilaiset tapahtumat. Kaupunki tarjoaa myös ostosmahdollisuuksia matkailijoille. Kaupunkia voidaan ajatella porttina maakunnan matkailupalveluille. Matkailun näkökulmasta luontevaa olisi se, että kaupunki alkaisi koordinoida maakunnan matkailu- ja tapahtumatarjonnan markkinointia ja myyntiä. Toivottavaa olisi, että palvelut ja tapahtumat olisivat tarjolla matkailijoille mahdollisimman kattavasti ja vaivattomasti.

Maaseutuvyöhykettä luonnehtii asemoituminen rannikon ja Suomenselän suomaan väliin. Vyöhyke maaseututaajamineen on ydinmaaseutua, jossa harjoitetaan ja ylläpidetään ajassa elävää ja kehittyvää maataloutta ja maaseutukulttuuria. Maaseutuidylli on sitä konkretiaa ja samalla abstraktia ideaa, jota tällä vyöhykkeellä voidaan luontaisesti myydä matkailijoille. Tyypillisiä matkailupalveluja tällä vyöhykkeellä ovat esimerkiksi maatilavierailut, kotieläinpihat, talonpojanmuseot, hevosiin ja muihin kotieläimiin liittyvät palvelut (ml. Green Care -palvelut), ravit, kansanmusiikki-, kansantanssi- ynnä muut maaseututapahtumat sekä kansanparannuspalvelut.

Erämaavyöhyke tarjoaa parhaat mahdollisuudet luonnon ja hiljaisuuden kokemiseen ja tuotteistamiseen. Villi ja vapaa luonto on sitä konkretiaa ja abstraktiota, jota tällä vyöhykkeellä tyypillisesti myydään matkailijoille. Tyypillisiä matkailupalveluja tällä vyöhykkeellä ovat esimerkiksi vaellus-, retkeily- ja melontapalvelut; metsästys- ja kalastuspalvelut sekä metsään ja erämaahan liittyvät retriitti-, Green Care - ja hiilinielujen vuokrauspalvelut.

Kaikilla matkailuvyöhykkeillä tarvitaan majoitus- ja ravitsemispalveluja. Lisäksi kaikilta vyöhykeiltä löytyy ympäristöjä ja matkailupalveluja, joita voidaan tarjota esimerkiksi kokosten ja tyhy-toiminnan järjestäjille. Erilaiset aktiviteetit ovat olennainen osa matkailupalvelutarjontaa kaikilla matkailuvyöhykkeillä. Jos aktiviteettitarjontaan haetaan erikoisuuksia, tähän sopivat hyvin saunominen ja muut kummalliset suomalaiset kansanhuvit, kuten avantouinti, potkukelkkailu, umpihankiihto, muurahaispesässä istuminen ja saappaanheitto (ks. Etelämäki & Maximus 2005). Matkailupalvelujen kehittämisessä voidaan kaikkialla hyödyntää myös Genius Loci -palvelusta löytyviä kertomuksia kulttuurihistoriallisesti merkittävistä paikoista: tätä kirjoitettaessa merikaupunkivyöhykkeeltä löytyy 171, maaseutuvyöhykkeeltä 181 ja erämaavyöhykkeeltä 72 kulttuurihistoriallista paikkatietokohdetta.

Alueen jakaminen matkailuvyöhykkeisiin on luonnollisesti yleistys. Vyöhykkeiden rajojen yksityiskohtaisella maantieteellisellä sijoittumisella ei ole suurta merkitystä, ja vyöhykkeiden sisällä on monimuotoisuutta ja monenlaista vaihtelua. Kartan toivotaan kuitenkin auttavan ymmärtämään sen, että

maakuntaa yhdyntävän matkailustrategian tavoittelu on perusteltua. Matkailutuotteiden paketoimisissa voidaan hyödyntää ja yhdistellä eri vyöhykkeiden ominaispiirteitä, kun kehitellään matkailijoiden tarpeiden mukaisia, asiakaslähtöisiä tuotteita.

3.3 Matkailu aluekehittämisen laboratoriona Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaalla toteutetut tähänastiset matkailun kehittämistoimenpiteet tulee nähdä mieluummin toisiaan täydentävinä kuin keskenään kilpailevina. Luontomatkailu, kulttuurimatkailu ja tapahtumamatkailu täydentävät toisiaan ja erityyppiset matkailutuotteet muodostavat varannon, josta matkailuyritykset voivat yhteistyössä rakentaa erilaisia asiakasryhmiä palvelevia tuotepaketteja.

Luontomatkailuun painottuneen, Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEKin toteuttaman Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hankkeen ympärille muodostunutta matkailuyritysten verkostoa voidaan luonnehtia yhdenlaiseksi aluekehittämisen laboratoriksi Keski-Pohjanmaalla.

Keski-Pohjanmaan matkailuyritykset ovat suurelta osin pieniä ja sivutoimisia. Aluetaloudellisen merkityksensä kasvattamiseksi pienen, sivutoimisen yrityksen tulee ensiksi kasvaa niin, että se täysytöllistää yrittäjän. Kasvun jatkuessa sen tulee hankkia käyttöönsä osaavaa työvoimaa, mikä nykyisissä työvoimapulan olosuhteissa ei ole itsestäänselvyys. Yrityksen kasvaessa johtamisen haasteet kasvavat. Kasvuyritysten markkinat ovat yleisesti kansainväliset, mikä myös nostaa kehittämisen haastavuustasoja.

Matkailuyritysten välisessä yhteistyössä tarvitaan verkostojohtajuutta ja positiivista yhteiskehittämisen henkeä. On kehitettävä matkailutuotteita, joilla on kasvavaa kysyntää. Tuotteet on saatava asiakkaiden tietoisuuteen ja helposti saavutettaviksi – sekä digitaalisesti että fyysisesti. Jos ja kun tässä kaikessa onnistutaan luontomatkailun osalta, voidaan saatuja kokemuksia hyödyntää myös kulttuuri- ja tapahtumamatkailun kehittämisessä.

Kaiken edellä olevan perusteella voidaan arvioida, että vain yhteistyön avulla matkailusektorista voi muodostua merkittävä elinkeino Keski-Pohjanmaan aluetaloudessa. Tässä selvityksessä on luotu kuvaa tämänhetkisestä tilanteesta. Keski-Pohjanmaan liiton alkuvuodesta 2020 käynnistämisen maakunnallisen matkailustrategiatyön haasteena on täsmentää kehittämisen tavoitteita ja löytää vähintään keskipitkän aikavälin tiekartta tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittaville toimenpiteille.

Tähänastisten selvitysten perusteella voidaan suositella matkailuyritysten yhteishankkeiden strategista painottamista ja suosimista kehittämishankerahoituksesta päätettäessä. Maakunnallisessa matkailustrategiassa olisi hyvä muodostaa kanta myös ylimaakunnalliseen yhteistyöhön: tulisiko

matkailua kehittää Keski-Pohjanmaan liiton jäsenkuntien pohjalta vai laajemman ylimaakunnallisen yhteistyön puitteissa? Kantaa olisi syytä ottaa myös sellaisen maakunnallisen tai ylimaakunnallisen tietopalvelun ja myyntikanavan kehittämismahdollisuuksiin, jossa yhdistyisivät matkailupalvelujen ja tapahtumien tarjonta yhdessä ja samassa palveluportaalissa.

Lähteet

- Etelämäki, Risto & Bruno Maximus (2005). Kummalliset kansanhuvit. Kustannus Oy Aamulehti, Tampere.
- Ilmonen, Kari (2014). Genius Loci: paikan henki historiallisella Keski-Pohjanmaalla. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5666-0>.
- Kauppinen, Minna & Mikko Hänninen (2016). Via Keski-Pohjanmaa ja Pohjoinen Keski-Suomi. Matkailun nykytilanne ja kehittämisen lähtökohdat -selvitys. Kaustisen seutukunta 31.12.2016. Luettu 25.2.2020: <http://seutukunta.kase.fi/wp-content/uploads/2017/06/Via-Keski-Pohjanmaa-ja-pohjoinen-Keski-Suomi-esiselvitysraportti-liitteineen.pdf>.
- Keiski, Mari (2017). Kokkolan saaristomatkoituspalvelu 15.8.2016–28.2.2017. Kokkolanseudun Kehitys Oy. Luettu 25.2.2020: <https://www.kosek.fi/Data/content/LOPPURAPORTTI%202.pdf>.
- Keiski, Mari (2020). Keski-Pohjanmaan matkailun tilanne. Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK, Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II -hanke, 8.1.2020. Pdf-tiedosto.
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu (2017). Luonnossa on mahdollisuuksia -hanke. Euroopan maaseuturahasto/Pirityiset ry, hankenumero 49693, 2017–2020. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.
- Keski-Pohjanmaan liitto (2015). Kulttuurin, liikunnan, matkailun ja viestinnän alojen yhteisstrategia aluekehityksen ja työllisyyden edistämiseksi Keski-Pohjanmaalla v. 2015-2020. Anne Sormunen 26.11.2015. Luettu 25.2.2020: [http://www.keski-pohjanmaa.fi/Data/Upload/5503ae50-038e-4ddf-b9e5-762f1f96098b_Vetovoimastrategia%2026112015%20\(ID%204659\).pdf](http://www.keski-pohjanmaa.fi/Data/Upload/5503ae50-038e-4ddf-b9e5-762f1f96098b_Vetovoimastrategia%2026112015%20(ID%204659).pdf)
- Keski-Pohjanmaan liitto (2017). Keski-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2040 ja maakuntaohjelma 2018–2021. Maakuntahallitus 13.11.2017. Maakuntavaltuusto 23.11.2017. Luettu 25.2.2020: http://www.keski-pohjanmaa.fi/Data/Upload/bc7b724a-8a32-4a93-bf1c-53b223d393b1_MASU%202040%20MAKO%202018-2021.pdf.
- Keski-Pohjanmaan liitto (2019). Hyvinvoiva kasvun maakunta. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018–2021 toimeenpanosuunnitelma 2020–2021. Jyrki Kaiponen & Marita Mutka 10.10.2019. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö 10.10.2019. Maakunnan yhteistyöryhmä 23.10.2019.

- TEM 25.10.2019. Luettu 25.2.2020: http://www.keski-pohjanmaa.fi/Data/Upload/fa321b42-8a64-4b8e-a6d1-c58f7e46077c_Keski-Pohjanmaan%20Toimeenpanosuunnitelma%202020-2021%20hyv%C3%A4ksyty%2023.10.2019.pdf.
- Keski-Pohjanmaan liitto (2020). Keski-Pohjanmaan liiton matkailustrategiatyö käynnistyi. Luettu 25.2.2020: <http://www.keski-pohjanmaa.fi/1751/>.
- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (2011). Paikkatietopalvelu: vaihtoehtomatkailla, pyhiinvaellusta ja paikallista kulttuuria -hanke. Euroopan maaseuturahasto, hankenumero 14504, 2011–2014. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.
- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (2016). Paikallista kulttuuriperintöä hyödyntävien matkailukonseptien kehittäminen Genius Loci -sivuston tuella (PaikuGL) -hanke. Euroopan maaseuturahasto, hankenumero 13459, 2016–2019. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.
- Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK (2016). Kokkolan saaristomatkaileminen -hanke. Euroopan maaseuturahasto, hankenumero 21462, 2016–2017. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.
- Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK (2017). Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa -hanke. Euroopan aluekehitysrahasto, hankenumero A72743, 2017–2019. Luettu 25.2.2020: <https://www.eura2014.fi/rctiepa/>.
- Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK (2019). Reittien ja matkailupalvelujen Keski-Pohjanmaa, Vaihe II -hanke. Euroopan aluekehitysrahasto, hankenumero A75250, 2019–2022. Luettu 25.2.2020: <https://www.eura2014.fi/rctiepa/>.
- Lapin liitto (2019). Lapin matkailustrategia 2020–2023. Lapin liitto. Julkaisuja A54. Luettu 25.2.2020: http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=18283&name=DLFE-35916.pdf.
- Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta (2015). Via Keski-Pohjanmaa ja Pohjoinen Keski-Suomi -esiselvitys -hanke. Euroopan maaseuturahasto/Pirityiset ry, hankenumero 16410, 2015–2016. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.
- Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta (2019a). Retkeilyreitit: Peuran polku -hanke. Euroopan maaseuturahasto, hankenumero 92212, 2019–2022. Luettu 25.2.2020: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.

Lestijärven kunta/Kaustisen seutukunta (2019b). Retkeilyreitit: Lestijokilaakson yläjuoksu -hanke. Euroopan maaseuturahasto, hankenumero 102450, 2019–2022. Luettu 25.2.2020:

<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/hankerekisteri/>.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2016). Opas de minimis -tuista. EU:n valtiontukisäännöt. TEM oppaat ja muut julkaisut 21/2016. Luettu 25.2.2020: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-177-7>.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019a). Keskustelussa matkailun kaksi kovaa koota: ”kestävyys” ja ”kohtaanto”. Työ- ja elinkeinoministeriön miniseminaarin 17.1.2019 esitykset. Luettu 25.2.2020:

<http://www.matkatieto.fi/loader.aspx?id=2035709a-44e7-4199-8bb9-d9b23f021d4f>.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2019b). Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja strategiset toimenpiteet 2019–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarja 2019: 60. Luettu 25.2.2020: [http://urn.fi/URN:ISBN:978-](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3)

[952-327-472-3](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3).